

УДК 811.161.2.111.512.1:81'373

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2023.4.2>**Наталія ЗДОРОВЕЦЬ**

старший викладач, ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», вул. Фрометівська, 2, Київ, Україна, 03039

ORCID: 0009-0009-2613-7818

Nataliia ZDOROVETS

Senior Lecturer, «Higher education institution “Interregional Academy of Personnel Management”, 2, Frometivska St, Kyiv, Ukraine, 03039

ORCID: 0009-0009-2613-7818

СИНТАКСИЧНА СТРУКТУРА МОВИ: АНАЛІЗ РІЗНИХ МОВНИХ СИСТЕМ (УКРАЇНСЬКА, АНГЛІЙСЬКА, КРИМСЬКОТАТАРСЬКА)**SYNTACTIC STRUCTURE OF LANGUAGE:
ANALYSIS OF DIFFERENT LANGUAGE SYSTEMS
(UKRAINIAN, ENGLISH, CRIMEAN TATAR)**

Стаття аналізує синтаксичні структури української, англійської та кримськотатарської мов. У цьому порівняльному дослідженні розглядаються унікальні особливості кожної мови, виявляються синтаксичні відмінності та подібності. Українська мова відзначається гнучкою синтаксичною структурою, завдяки багатій системі словозмін. Її сила полягає в можливості змінювати порядок слів у реченні, не втрачаючи смислу, що робить мову більш експресивною. **Метою** дослідження є виявлення унікальних аспектів кожної мови та розкриття синтаксичних відмінностей та подібностей між ними. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення низки **завдань**, як-от: 1) дослідити вплив культурних чинників на формування синтаксичних структур української та англійської мов, порівнявши їхні особливості; 2) проаналізувати еволюцію синтаксичних конструкцій української мови на різних етапах її розвитку; вивчити взаємозв'язок між синтаксичною структурою мови та її експресивними можливостями. **Наукова новизна** дослідження полягає в аналізі основних та похідних синтаксичних одиниць, такі як речення, словосполучення та складні конструкції. Аналізується, як ці одиниці маніфестуються в кожній мові, враховуючи їхню специфіку та роль у виразі мовного змісту. Розглядаються і периферійні синтаксичні одиниці, включаючи аналітичні та аналітико-пошукові елементи. Особлива увага приділяється функціональним і структурним характеристикам кожної мови, що допомагає розкрити нові перспективи для розуміння взаємодії різних мовних систем. Дослідження синтаксичних особливостей цих мов сприяє глибшому розумінню їхньої природи та багатства мовного світу. У **висновках** зазначимо, що українська мова відмінює іменники, прикметники та дієслова за числами, родами та відмінками. Також, вона використовує сполучники та вставні слова для структурування речень. Англійська мова, навпаки, має більш фіксований порядок слів, зазвичай «Підмет-Дієслово-Додаток» (Subject-Verb-Object). Вона спирається на синтаксичну прямоту для вираження смислових відносин, що робить її більш доступною для носіїв інших мов. Англійська також використовує артиклі та часові форми для вираження часових відносин у реченнях. Кримськотатарська мова, яка належить до тюркських мов, відзначається особливостями, такими як гармонія голосних та аглютинація. Гармонія голосних впливає на голосні звуки у словах і може впливати на синтаксичну структуру речень. Аглютинація передбачає додання афіксів до кореня слова для вираження граматичних значень.

Ключові слова: синтаксична структура, українська мова, англійська мова, кримськотатарська мова, порівняльний аналіз, структурні характеристики, функціональний аналіз.

The article analyzes the syntactic structures of the Ukrainian, English and Crimean Tatar languages. This comparative study examines the unique features of each language, revealing syntactic differences and similarities. The Ukrainian language is characterized by a flexible syntactic structure, thanks to a rich system of word changes. Its strength lies in the ability to change the order of words in a sentence without losing meaning, which makes speech more expressive. **The aim** of the article is to identify the unique aspects of each language and to reveal the syntactic differences and similarities between them. The realization of the set goal involves solving a number of **problems**, such as: 1) to investigate the influence of cultural factors on the formation of syntactic structures of the Ukrainian and English languages, comparing their features; 2) analyze the evolution of syntactic constructions of the Ukrainian language at different stages of its development; to study the relationship between the syntactic structure of the language and its expressive capabilities. The **scientific novelty** of the study consists in the analysis of basic and derived syntactic units, such as sentences, word combinations and complex constructions. It is analyzed how these units are manifested in each language, taking into account their specificity and role in the expression of language content. Peripheral syntactic units, including analytical and analytical-search elements, are also considered. Special attention is paid to the functional and structural characteristics of each language, which helps to open new perspectives for understanding the interaction of different language systems. The study of the syntactic

features of these languages contributes to a deeper understanding of their nature and the richness of the linguistic world. **In the conclusions**, we note that the Ukrainian language conjugates nouns, adjectives, and verbs by numbers, genders, and cases. Also, she uses conjunctions and interjections to structure sentences. English, on the other hand, has a more fixed word order, usually Subject-Verb-Object. It relies on syntactic directness to express semantic relations, which makes it more accessible to speakers of other languages. English also uses articles and tenses to express time relationships in sentences. The Crimean Tatar language, which belongs to the Turkic languages, is characterized by features such as vowel harmony and agglutination. Vowel harmony affects the vowel sounds in words and can affect the syntactic structure of sentences. Agglutination involves adding affixes to the root of a word to express grammatical meanings.

Key words: syntactic structure, Ukrainian language, English language, Crimean Tatar language, comparative analysis, structural characteristics, functional analysis.

Актуальність проблеми. Синтаксична структура мови є важливою складовою будь-якої мовної системи і може значно відрізнятися в різних мовах. Синтаксис – це галузь лінгвістики, яка вивчає правила і закономірності, за якими слова і фрази організовані в реченнях для вираження змісту. Вивчення синтаксичної структури мов є важливим завданням для лінгвістів і мовознавців. Синтаксична структура мови може варіюватися від мови до мови і навіть в межах однієї мови в залежності від діалекту і стилістичних особливостей. Основною проблемою є те, яким чином різні мовні системи організують слова і фрази в реченнях і як це впливає на сприйняття і розуміння мови. Дослідження синтаксичної структури мови є актуальним завданням, оскільки це допомагає краще розуміти мовні системи, полегшує навчання і викладання мов, а також може бути корисним для машинного перекладу та обробки природної мови.

Визначення мети дослідження. Метою статті є проведення порівняльного аналізу синтаксичної структури української, англійської і кримськотатарської мов з метою виявлення схожих і відмінних рис у їхньому синтаксисі. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення низки завдань, як-от: 1) дослідити вплив культурних чинників на формування синтаксичних структур української та англійської мов, порівнявши їхні особливості; 2) проаналізувати еволюцію синтаксичних конструкцій української мови на різних етапах її розвитку; вивчити взаємозв'язок між синтаксичною структурою мови та її експресивними можливостями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження синтаксичної структури мов проводили велика кількість вчених у різні періоди. Синтаксичні структури в українській мові стали предметом дослідження Василя Нимчука, Ігоря Мельничука, вони вивчали синтаксичні особливості української мови, зокрема вплив діалектів на синтаксис і розвиток сучасної української мови. Ноам Хомський, Рендольф Куїрк і інші лінгвісти досліджували синтаксичні структури англійської

мови, включаючи функцію слова в реченні та синтаксичні конструкції. Оскільки кримськотатарська мова менше вивчена, дослідження її синтаксису є меншими. Але деякі лінгвісти та етнологи, такі як Валентин Згуровський, присвятили увагу аспектам синтаксичної структури цієї мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мовознавці різняться у своїх підходах до визначення основних синтаксичних одиниць мови, пропонуючи системи з різною кількістю компонентів. Деякі вчені вважають, що основною синтаксичною одиницею є тільки речення. Проте, більш поширена точка зору включає дві основні одиниці: словосполучення та речення.

Найбільш прийнятою є трикомпонентна система, яка охоплює слово (або словоформу), словосполучення та речення. Так, А. Загнітко та К. Шульжук розглядають слово як мінімальну синтаксичну одиницю, тоді як Ю. Беляєв називає її словоформою. Ю. Левицький вносить у цю систему різновиди, включаючи словосполучення, речення та складні речення, а В. Белашапкова додає до цього списку ще й складні речення як четверту одиницю [5].

Існує також п'ятикомпонентна система, яка включає слово, словоформу, словосполучення, просте та складне речення, або слово, словосполучення, речення, складне речення та текст. Визначення основних синтаксичних одиниць варіюється, але це не вирішує основної проблеми їхнього маркування та систематизації.

Для визначення повної та адекватної системи основних синтаксичних одиниць мови важливо враховувати кілька параметрів: відповідність граматичному ладу мови, функційну детермінованість, можливість узагальнення, відношення до мовленнєвого ланцюга та зв'язок з іншими одиницями. У випадку української мови основними синтаксичними одиницями є словоформа, словосполучення, словоз'єднання (як поєднання слів на основі непрямого зв'язку), речення (у тому числі словоформа і словосполучення, якщо вони виконують комунікативну функцію),

надфразна єдність (два або більше речень, пов'язаних за змістом і структурою) та текст як повноцінне мовленнєве утворення [1].

У мовознавстві, похідні синтаксичні одиниці виникають з необхідності детальнішого розгляду основних синтаксичних одиниць, таких як слово, словосполучення та речення. Це відбувається через процес, відомий як дериваційна деталізація, коли основні одиниці поділяються на підкласи відповідно до їхніх функціональних і структурних особливостей. Наприклад, відмінні типи текстів на синтаксичному рівні можуть бути представлені через різні конструкції: вивіски, білборди, або навіть послідовності речень. Ці похідні одиниці включають різноманітні форми слова, структурні та типологічні варіанти словосполучень і словоз'єднань, а також різні типи речень і надфразних єдностей з урахуванням їх структури та модальності [6].

Є також периферійні синтаксичні одиниці, які виникають із подальшої конкретизації похідних одиниць. Аналітичні одиниці ґрунтуються на категоріях традиційного синтаксису, як-то члени речення, типи підрядних речень та різні типи словосполучень, які враховують як семантичні, так і морфологічні аспекти їхніх компонентів. З іншого боку, аналітико-пошукові одиниці пов'язані з новішими, ще не повністю встановленими підходами до синтаксису. До них відносяться такі поняття, як тема і рема, конструктивні центри, різні сема

Синтаксис мови відповідає за організацію мови на більш складному рівні, ніж окремі слова. На цьому рівні мови маємо словосполучення і речення як основні одиниці. Словосполучення – це поєднання двох чи більше повнозначних слів, які пов'язані синтаксично та виконують номінативну функцію. Наприклад: «новий годинник», «читати книгу», «ходити до школи». Словосполучення виконує ту ж функцію, що і окремі слова – вони називають предмети, явища чи дії [11].

Однак відмінність полягає в тому, що словосполучення складається з двох чи більше слів, кожне з яких може мати свої додаткові елементи, згідно з правилами мови. Наприклад: «дуже красивий новий театр».

Речення, натомість, виражає міркування, спонування або питання. Його граматична основа складається з предикативності, що виражає відношення висловленого до дійсності за допомогою мовних засобів. Речення може бути коротким або складним, включаючи багато повнозначних слів [10].

Словосполучення в кожній мові будується за власними моделями, які визначають

загальну структуру. Ці моделі заповнюються різними словами, надаючи конкретному словосполученню своєрідність і структуру.

Типологічне дослідження словосполучень в англійській, українській, та кримськотатарській мовах відкриває унікальну можливість порівняти та аналізувати основні характеристики цих мов на рівні структури словосполучень. Основною ознакою словосполучень є їхній синтаксичний зв'язок, який визначає взаємовідношення між компонентами [2].

У випадку сурядного зв'язку, як у англійській «father and son», українській «батько та син», і кримськотатарській «ata ve oğul», компоненти можна переставити без зміни змісту – «son and father», «син та батько», «oğul ve ata».

У контексті підрядного зв'язку, як у «big city» (англійська), «велике місто» (українська), і «büyük şehir» (кримськотатарська), перестановка компонентів може змінити смисл чи навіть зробити конструкцію неправильною.

Зіставлення цих мов також цікаве з точки зору предикативного зв'язку, який відіграє ключову роль у структурі речення та взаємодії підмету з присудком. Цей аспект демонструє, як різні мовні системи підходять до побудови значень у реченнях.

Проте, як українська, так і англійська мови мають словосполучення, де один з компонентів відіграє особливу роль, додаючи певну, зазвичай тимчасову, характеристику предмету. Це стосується предикативного зв'язку, як у прикладі «він сидів блідий» (українська) або «he sat pale» (англійська). Що стосується кримськотатарської мови, вона також має подібні конструкції, де атрибутивні елементи додають тимчасову характеристику, наприклад, «o pale oturdu» («він сидів блідий») [8].

За класифікацією А. Меметової, у мовах аглютинативного типу, яким може бути кримськотатарська, характерний фіксований порядок слів. У цих мовах структура речення зазвичай відповідає формулі (присудок) – додаток – дієслово. Натомість, у флективних мовах, як українська та англійська, допускається більш вільний порядок слів з огляду на синтаксичний порядок – підмет – присудок – додаток [4].

В англійській мові частіше зустрічається прямий порядок слів, хоча інверсія також використовується для створення питальних речень або для надання висловлюванню експресивності. У кримськотатарській мові, схоже на інші аглютинативні мови, порядок слів може бути більш фіксованим, що відрізняє її від більш гнучкої української мови

з точки зору синтаксичного влаштування речення.

Співвідношення між прямим і непрямим порядком слів у англійській, українській, та кримськотатарській мовах відображає істотні мовні відмінності. Українська мова пропонує значну свободу в послідовності слів, дозволяючи створювати різноманітні структурні варіанти речення, як у прикладі «Петро читає книгу», що може мати шість різних варіантів розташування слів [12]. Навпаки, англійська мова зазвичай дотримується фіксованого порядку слів (підмет – присудок – додаток), з використанням інверсії в особливих стилістичних або синтаксичних ситуаціях.

У англійській мові використовуються спеціальні слова, такі як «it» і «there», для збереження моделі речення і підтримання прямого порядку слів. Це відрізняється від української, де такі слова не завжди необхідні для збереження структурної цілісності речення [8].

З іншого боку, кримськотатарська мова, як аглютинативна мова, схиляється до фіксованого порядку слів, подібно до англійської. Проте, вона може мати відмінності у використанні службових слів або часток, які допомагають у структуруванні речень [4]. Наприклад, в кримськотатарській мові, так само як і в англійській, можуть бути особливі слова або конструкції, що використовуються для підтримання структури речення, але їх природа та використання можуть відрізнятися від англійських «it» та «there».

В англійській мові, слова-замісники та інші структурні елементи використовуються для уникнення повторення слів та забезпечення синтаксичної завершеності речень. В англійській, як і у багатьох інших мовах, іменники часто пов'язуються з іншими іменниками за допомогою прийменників, створюючи такі структури, як «a student of our Institute» або «a desk of my father». Також поширені комбінації іменників та прикметників, як «stone wall» або «rose garden» [8].

Українська мова також дозволяє використання як прямого, так і непрямого порядку слів, але відмінності в синтаксичній структурі можуть впливати на вибір конкретних виразів. Наприклад, хоча українська мова може використовувати прийменникові конструкції, вона менш схильна до створення довгих іменникових ланцюгів, які характерні для англійської. В кримськотатарській мові дієслова змінюються за часами та числами шляхом додавання суфіксів. Наприклад, «yazmak» (писати) може перетворитися на «yazdım» (я написав/написала) [4].

У контексті кримськотатарської мови, як і в інших тюркських мовах, синтаксична струк-

тура відрізняється від індоєвропейських мов, таких як англійська і українська. Кримськотатарська мова має свої унікальні способи уникнення повторення та структурного вираження ідей. Наприклад, кримськотатарська може використовувати аглютинативні структури, де до основи слова додаються різні суфікси для зміни значення або вказівки відносин між словами, але рідше формує складні іменникові конструкції з прийменниками, які є характерними для англійської мови. Замість використання прийменників, як у англійській, кримськотатарська мова використовує суфікси, щоб виразити відношення між іменниками. Наприклад, «kitabım» (моя книга) – де суфікс «-ım» позначає володіння [4].

У англійській мові означення при іменнику, справді, зазвичай розташовуються перед ним у препозитивному положенні, з упорядкуванням від найважливішого до додаткових означень. Наприклад, «large black eyes» або «a high red brick wall». Українська мова також дозволяє розміщення означень перед іменником, але порядок і ступінь гнучкості в цьому можуть відрізнятися [5].

У контексті кримськотатарської мови, порядок слів також важливий, але він може відрізнятися від англійської мови. Прикметники в кримськотатарській мові зазвичай також розташовуються перед іменником, але синтаксичні та морфологічні особливості цієї мови можуть дозволяти інші форми вираження. Наприклад: «büyük ev» (великий будинок), «yeşil ağaç» (зелене дерево) [10].

Щодо структури речень, як англійська, так і українська мови мають як односкладні, так і двоскладні речення. У кримськотатарській мові також існують обидві ці структури, проте їх реалізація може відрізнятися від індоєвропейських мов. Наприклад, у двоскладних реченнях присудок також може бути виражений дієсловом у особовій формі або дієсловом-зв'язкою з предикативною частиною, подібно до англійської та української мов: «Oğlan okula gidiyor» (Хлопець йде до школи), де «oğlan» – підмет, а «gidiyor» – присудок [7].

Двоскладні речення в англійській, українській та кримськотатарській мовах поділяються на дієслівні та іменні, кожна з яких має свої особливості.

В англійській мові дієслівні речення зазвичай мають фіксований порядок слів, де присудок слідує за підметом, як у прикладі «I told my plan to the captain». Узгодження за особою в англійській мові здійснюється головним чином у третій особі однини Present Simple, наприклад, «he works». Іменні речення в

англійській мові часто виражаються через зв'язки типу «to be», наприклад, «He is a teacher» [12].

В українській мові дієслівні речення демонструють більшу гнучкість у порядку слів. Наприклад, речення «Я розповів свій план капітану» може бути переструктуроване без зміни змісту: «Свій план я розповів капітану» або «Капітану я розповів свій план». Українська мова також чітко виражає узгодження за категоріями особи і числа в дієсловних формах, як у «я працюю» і «ми працюємо».

Кримськотатарська мова, подібно до української, дозволяє гнучкий порядок слів у дієслівних реченнях. Наприклад, «Men kapitana planını anlattım» (Я розповів свій план капітану) може бути структуровано інакше залежно від контексту. Узгодження за особою та числом також присутнє в кримськотатарській мові. Іменні речення в цій мові також можуть включати зв'язки, як у «O öğretmen» (Він учитель) [4].

Українська мова відрізняється від англійської у формуванні іменних речень, особливо з точки зору узгодження між компонентами присудка. Українські іменні речення часто включають дієслово-зв'язку «бути», яке узгоджується як за родом, так і за числом з іменною частиною присудка. Наприклад: «А. Солов'яненко був видатним співаком. З. Гайдай була видатною співачкою» [5].

В англійській мові іменні речення, як правило, відображають узгодження лише за числом. Наприклад: «John is naughty. These bags are mine». Це підкреслює меншу гнучкість у відношенні до узгодження за родом у порівнянні з українською мовою.

Що стосується кримськотатарської мови, вона також має свої особливості в формуванні іменних речень. Кримськотатарська мова може використовувати дієслова-зв'язки для утворення іменних речень, але узгодження в них відбувається по-іншому, ніж у англійській чи українській мовах. Наприклад: «O güzel bir şarkıcıdır» (Вона – гарна співачка), де «bir şarkıcıdır» – іменна частина присудка, і узгодження здійснюється за числом та родом з суб'єктом [4].

У всіх трьох мовах існують іменні речення з кількісними числівниками. Наприклад, в англійській: «The girl is twenty-two», в українській: «Нашому бригадиру 35 років», і в кримськотатарській: «Kız uymı iki yaşında» (Дівчині двадцять два роки).

Односкладні речення, хоч і використовуються рідше в англійській мові порівняно з українською, все ж мають певні спільні типи в обох мовах, такі як називні, спонукальні та

інфінітивні речення. Ці типи речень також присутні в кримськотатарській мові, хоча і з деякими відмінностями.

1. Називні речення:

– «Oh, the ducks! Oh, the lambs! Oh, the sweets! Oh, the pets!»

– «Степ донецький, край отецький, вітру посвист молодецький».

– «Ah, deniz! Ah, dağlar!»

2. Спонукальні речення:

– «Live and learn».

– «Не забудьте пом'янути не злим тихим словом».

– «Öğren ve yaşa!»

3. Інфінітивні речення:

– «To be lonely and grow older and other, yearning for a soul to speak to».

– «На гору досягнути нелегко, зато з гори зручніше боронитись».

– «Yalnız kalmak ve yaşlanmak, bir ruhla konuşmak istemek».

В українській мові також існують означено-особові та неозначено-особові речення. Означено-особові речення мають чітко визначеного носія дії, наприклад: «Він грає на скрипці». Неозначено-особові речення не мають чітко визначеного носія дії, наприклад: «Тут грали на скрипці».

У англійській мові подібні структури можуть виражатися через пасивний стан або неозначені форми, наприклад: «The violin is played here» (Тут грають на скрипці) [11].

Кримськотатарська мова також має свої засоби для вираження подібних ідей, але вони можуть відрізнитися від української та англійської мов. Наприклад, в кримськотатарській можна використовувати конструкції з аглютинативними формами для вираження неозначено-особових значень: «Burada keman çalınır».

Узагальнено-особові речення в англійській, українській та кримськотатарській мовах мають свої особливості. В англійській мові такі речення часто використовують займенники «one», «we», «you» для вираження дій, що можуть відноситися до будь-якої особи, наприклад: «You learn more quickly under the guidance of experienced teachers». Українські узагальнено-особові речення часто є односкладними і не вимагають формального підмета, як у прикладі: «Хліб – сіль їж, а правду ріж». Водночас, кримськотатарські узагальнено-особові речення також можуть використовувати безособові конструкції, як у прикладі: «Burada insan kendini bulur» (Тут людина знаходить себе) [4].

Щодо безособових речень, ситуація в кожній з цих мов відрізняється. Українські без-

особові речення можуть не мати формального граматичного підмета і часто використовують коротку форму пасивного стану, наприклад: «За моє жито ще й мене бито». В англійській мові безособовість часто виражається через пасивний стан або неособисті конструкції, наприклад: «It is said that the city was founded in the 10th century». У кримськотатарській мові також використовуються структури для вираження безособовості, як у прикладі: «Bu köyde çok çalışılır» (У цьому селі багато працюють) [4].

В англійській, українській та кримськотатарській мовах існують два основних типи підмета: однокомпонентний та двокомпонентний.

В однокомпонентному підметі англійської мови можна виділити два підтипи: з узгоджуваним підметом, як у прикладі «The sulky waiter brought my tea», та з неузгоджуваним підметом, де підмет складається з одного слова, але не узгоджується з присудком за числом та родом, як у «To live is to work». Українська мова також має подібні структури, наприклад, «Засмучений офіціант приніс моє чай» як узгоджуваний підмет, та «Жити – це працювати» як неузгоджуваний [7].

Кримськотатарська мова також має однокомпонентні підмети. З узгоджуваним підметом прикладом може бути «Üzgün garson çaуını getirdi», та з неузгоджуваним – «Yaşamak çalışmaktır».

Щодо двокомпонентних підметів, англійська та українська мови часто використовують підмет та додаток, що уточнює або розширює зміст підмета, як у «My brother, a skilled carpenter, built this house» та «Мій брат, вправний тесля, побудував цей будинок». Кримськотатарська мова також може мати двокомпонентні підмети, як у «Kardeşim, usta bir marangoz, bu evi inşa etti», хоча конкретні правила узгодження можуть відрізнятися.

Тип двокомпонентного підмета є цікавим явищем у граматиці різних мов. Ці підмети складаються з двох самостійних частин, і одна частина не може існувати без іншої. Такі конструкції можуть бути поділені на кілька категорій.

По-перше, це підмети, що утворені атрибутивними словосполученнями. Наприклад, «Красивий захід сонця» – у цьому реченні «красивий» є атрибутом, що характеризує «захід сонця». Наприклад, «A beautiful sunset» (Прекрасний захід сонця), де «beautiful sunset» є двокомпонентним підметом, оскільки «beautiful» є атрибутом, що вказує на властивість «sunset» [4].

По-друге, це підмети, які починаються словом «ось» і містять наступну за присудком другу частину – іменник або атрибутивне сло-

восполучення. Прикладом може бути речення: «Ось кіт на даху» – у цьому випадку «ось кіт» є двокомпонентним підметом, оскільки «ось» вказує на наявність, а «кіт» – на предмет, який існує. В англійській мові підмети, які починаються словом «there» і містять наступну за присудком другу частину – іменник або атрибутивне словосполучення. Прикладом є речення: «There's a cat on the roof» (На даху є кіт). У цьому випадку «There's a cat» є двокомпонентним підметом, оскільки «there» вказує на наявність і «a cat» – на предмет, який існує.

По-третє, це підмети, що розпочинаються словом «це», а після іменного присудка йдуть інфінітив, герундій або словосполучення. Наприклад, «Це важко вчитися» – у цьому реченні «це важко» є двокомпонентним підметом, де «це» вказує на предметність, а «важко вчитися» – на його властивість. В англійській мові підмети, що розпочинаються словом «it», а після іменного присудка йдуть інфінітив, герундій або словосполучення. Наприклад, «It is useless to say more at present» (Зараз немає сенсу говорити більше). У цьому реченні «It is useless» – це двокомпонентний підмет, де «it» вказує на предметність, а «useless to say more» – на його властивість [9].

Кримськотатарська мова також має свої власні приклади двокомпонентних підметів:

«Güzeller yıldız» (Красива зірка) – атрибутивне словосполучення, де «güzeller» вказує на властивість «yıldız».

«Şu ev yeni» (Цей будинок новий) – вживання слова «şu» вказує на предметність і об'єднує його з атрибутом «yeni».

«Bu iş bitmeq» (Ця справа закінчується) – використання «bu» як предметного слова, а «bitmeq» – як іменного присудка [4].

Однокомпонентний присудок є важливою граматичною категорією в мові і має свої варіанти в українській, англійській та кримськотатарській мовах. Українська та англійська мови мають схожий тип присудків із узгоджуваним присудком, які вказують на дію та узгоджуються за числом та родом з підметом. Наприклад, у реченні «Він співає» (українська) та «She sings» (англійська) присудки «співає» і «sings» вказують на дію, яку виконує підмет «він» або «she». Такі присудки української та англійської мов можуть бути узгоджені за числом і родом з підметом.

Кримськотатарська мова також має аналогічну структуру присудку з узгоджуваним присудком. Наприклад, «U oğlan gülmeq» (Цей хлопчина сміється) – присудок «gülmeq» вказує на дію, яку виконує підмет «u oğlan». У цьому випадку «gülmeq» узгоджується з підметом за числом і родом [4].

Крім того, українська та англійська мови використовують неузгоджуваний присудок для вираження можливості або потреби, що не вимагає узгодження за числом і родом з підметом. Наприклад, у реченні «Можна спробувати» (українська) та «You can try» (англійська) присудки «можна» і «can» вказують на можливість спробувати щось зробити. Вони не змінюються залежно від підмету [9].

Кримськотатарська мова також має варіанти з неузгоджуваним присудком для вираження схожих ідей. Наприклад, «Mümkün» (Можливо) – присудок «tümkün» вказує на можливість, і він не узгоджується з підметом.

Двокомпонентний присудок є іншим важливим аспектом граматики української, англійської та кримськотатарської мов. Українська мова має два підтипи двокомпонентного присудку: іменний та складний присудки. Наприклад, в реченні «Вона стала лікарем» ми маємо іменний присудок «стала лікарем», який складається з дієслова-зв'язки «стала» та іменної частини «лікарем». У реченні «Вони почали готувати смачну їжу» ми маємо складний присудок «почали готувати», який складається з особової форми дієслова «почали» та інфінітива «готувати» [10].

Англійська мова також має іменний та складний присудки. Наприклад, в реченні «She became a doctor» маємо іменний присудок «became a doctor», що складається з дієслова-зв'язки «became» та іменної частини «a doctor». У реченні «They started cooking delicious food» маємо складний присудок «started cooking», який складається з особової форми дієслова «started» та інфінітива «cooking» [8].

Кримськотатарська мова також має іменний та складний присудки. Наприклад, «Abla kitarı okımağa başladı» (Сестра почала читати книгу) має іменний присудок «okımağa başladı», що складається з дієслова-зв'язки «başladı» та іменної частини «okımağa». У реченні «U oğlan uaramaz» (Цей хлопча непослухний) маємо іменний присудок «uaramaz», який вказує на стан підмета «u oğlan» [4].

Українська, англійська та кримськотатарська мови мають різні механізми для вираження присудків, але вони всі включають однокомпонентні та двокомпонентні присудки для передачі значень дії та стану в реченнях. Ці мови можуть відрізнятися у будові та вживанні слів, але принципи функціонування залишаються схожими.

Додаток української та англійської мов може бути поділений на два підтипи, які відрізняються за синтаксичним зв'язком із при-

судком: додаток з керованим зв'язком і додаток з зв'язком прилягання [2].

Українська мова використовує додаток зі зв'язком керування для додатків, які пов'язані з присудком через керування. В такому випадку, додаток виражений іменниками, займенниками, прикметниками, числівниками та дієприкметниками. Наприклад: «Покажи мені свій зошит», «Я проти того, щоб ти йшов туди сам». Англійська мова також використовує аналогічну структуру для додатків з керованим зв'язком. Наприклад: «Show me your notebook» «I object to you going there alone».

Зв'язок прилягання існує тільки в англійській та українській мовах мові і включає в себе додатки, які пов'язані з присудком через прийменники. У цьому випадку, прийменники вказують на зв'язок між додатком і присудком. «Thanks for your arrival» (прийменник «for» вказує на зв'язок між «arrival» і присудком). «I object to you going there alone» (прийменник «to» вказує на зв'язок між «you» і присудком) [7].

Кримськотатарська мова також має синтаксичні структури, які відповідають додаткам, але в цьому випадку можна вказати на синтаксичну схожість з додатками з керованим зв'язком української та англійської мов. Наприклад: «Meniñ kitarımı göstere» (іменник «kitar» – додаток до присудку).

В українській, англійській та кримськотатарській мовах існують схожі синтаксичні структури для вираження додатків у реченнях, але способи їх побудови та синтаксичні зв'язки можуть трохи відрізнятися. Українська та англійська мови використовують обидва підтипи (керований та прилягаючий зв'язок), тоді як кримськотатарська мова більше схильна до використання додатків з керованим зв'язком [12].

Обставини, які вказують на різні якісні характеристики дії, стану або ознаки, можна класифікувати на два типи в залежності від їх структури: однокомпонентні та двокомпонентні.

Однокомпонентні обставини представляють собою незмінювані слова, такі як прислівники або дієприкметники, які іноді відриваються від форми іменної парадигми. Наприклад: «вранці», «годинами», «мовчки». Ці обставини можуть складатися з одного слова або бути словосполученнями з прийменниками, наприклад: «в надії», «без відпочинку».

Двокомпонентні обставини включають два повнозначних слова, які об'єднуються в одну семантичну одиницю, зберігаючи свою початкову структуру. Приклади таких обста-

вин українською мовою включають «цілими днями», «куди очі дивляться», «наступного дня». Англійська мова також має подібний тип обставин, наприклад: «every day» (кожен день), «early in spring» (рано навесні), «an hour later» (на годину пізніше) [8].

Кримськотатарська мова також використовує обставини, які можна віднести до обох цих категорій:

Однокомпонентні обставини включають слова, що вказують на час, місце, спосіб тощо. Наприклад: «ertegün» (рано), «közü» (пізно), «kurbanlıq» (жертва), «уаваşса» (повільно).

Двокомпонентні обставини включають в себе два слова, які об'єднуються для вираження конкретної ідеї. Наприклад: «уаваş adım» (повільний крок), «ertegün tepsisi» (ранкова тарілка), «közü saqla» (збережи пізно).

Як в українській, так і в англійській мові існують однокомпонентні та двокомпонентні обставини, які додають багатогранність інформації у реченнях. Кримськотатарська мова також має аналогічні конструкції, хоча деякі деталі та вживання слів можуть відрізнятися.

Висновки і пропозиції. Синтаксична структура мови відіграє ключову роль у будові та розумінні мовних систем. Аналізуючи українську, англійську та кримськотатарську мови, ми можемо спостерігати унікальні особливості та відмінності в їхніх синтаксич-

них структурах. Українська мова характеризується гнучкою синтаксичною структурою з високим ступенем словозміни. В українській мові порядок слів є менш жорстким, ніж у англійській, завдяки багатому системі відмінювань іменників, прикметників, займенників та дієслів. Англійська мова має відносно фіксований порядок слів (Subject-Verb-Object) і меншу міру словозміни порівняно з українською. Синтаксична структура англійської мови значною мірою залежить від порядку слів для вираження смислових відносин між частинами речення. Кримськотатарська мова належить до тюркських мов і має свої унікальні синтаксичні особливості, такі як гармонія голосних та аглютинація (додавання афіксів до кореня слова для вираження граматичних значень). Порядок слів у кримськотатарській мові також відрізняється від української та англійської. Кожна з цих мов має свої специфічні синтаксичні особливості, які впливають на структуру речень та способи вираження думок. Українська мова надає більшу гнучкість через словозміну, англійська мова відзначається своєю прямою та фіксованим порядком слів, тоді як кримськотатарська мова демонструє унікальні аглютинаційні та фонетичні особливості. Ці відмінності в синтаксисі відображають культурну та історичну різноманітність мов і їхніх носіїв.

Література:

1. Гаврилова А., Галушко Т., Манько А., Нестерова О., Хуртак І. Синтаксичні особливості англійської мови як аспект вивчення курсу іноземної мови у закладах вищої освіти. *Перспективи та інновації науки*, (1 (19)). Київ. 2023.
2. Галас А. М., Сабадош, І. В. Синтаксис словосполучення і простого речення сучасної української мови. Київ. 2023.
3. Межов О. Г. Синтаксис української мови: навчальний посібник. Київ. 2023.
4. Меметова А. Кримськотатарська мова : підручник для 9-го класу загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням кримськотатарською мовою. Чернівці : Букрек. 2017. С. 141.
5. Наконечна Л. Б. Сучасна українська мова. *Синтаксис: словосполучення, просте і складне речення, текст*. Київ. 2023.
6. Огар А. Сучасна українська мова. Синтаксис. Київ. 2023.
7. Скиба Т. В. Складні речення в англійській та українській мові. Київ. 2023.
8. Barratt L., Burton-Roberts N. Analysing Sentences: An Introduction to English Syntax. *Language*. 1987. Vol. 63, no. 3. P. 673. URL: <https://doi.org/10.2307/415022> (date of access: 05.02.2024).
9. Brown K., Miller J. Syntax: *A linguistic introduction to sentence structure*. Routledge. 2020.
10. Matchin W., Hickok G. The cortical organization of syntax. *Cerebral Cortex*, 30(3), 2020. 1481–1498.
11. Wood J., Zanuttini R. The Syntax of English Presentatives. *Language*. 2023.
- Zilola A., Yoqubjon M. The future of global english new english the linguistic character of new english grammar. *Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences*, 2(2). 2023 209–213.

References:

1. Havrylova A., Halushko T., Manko A., Nesterova O., Khurtak I. (2023). Syntaksychni osoblyvosti anhliyskoyi movy yak aspekt vyvchennya kursu inozemnoyi movy u zakladakh vyshchoyi osvity [Syntactic features of the English language as an aspect of studying a foreign language course in institutions of higher education]. *Perspektyvy ta innovatsiyi nauky*, (1 (19)). Kyiv [in Ukrainian].

2. Halas A. M., Sabadosh I. V. (2023). Syntaksys slovospol'uchennya i prostoho rechennya suchasnoyi ukrayins'koyi movy [Syntax of word combinations and simple sentences of the modern Ukrainian language]. Kyiv [in Ukrainian].
3. Mezhov O. H. (2023). Syntaksys ukrayins'koyi movy: navchal'nyy posibnyk [Syntax of the Ukrainian language: a study guide]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Memetova A. (2017). Kryms'kotatars'ka mova : pidruchnyk dlya 9-ho klasu zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv z navchannyam kryms'kotatars'koyu movoyu [Crimean Tatar language: a textbook for the 9th grade of general educational institutions with teaching in the Crimean Tatar language]. Chernivtsi : Bukrek. S. 141 [in Ukrainian].
5. Nakonechna L. B. (2023). Suchasna ukrayins'ka mova [Modern Ukrainian language]. Syntaksys: slovospol'uchennya, prostse i skladne rechennya, tekst. Kyiv. [in Ukrainian].
6. Ohar A. (2023). Suchasna ukrayins'ka mova [Modern Ukrainian language]. Syntaksys. Kyiv. [in Ukrainian].
7. Skyba T. V. (2023). Skladni rechennya v anhliys'kiy ta ukrayins'kiy movi [Complex sentences in English and Ukrainian]. Kyiv [in Ukrainian].
8. Barratt L., Burton-Roberts N. Analysing Sentences: An Introduction to English Syntax. *Language*. 1987. Vol. 63, no. 3. P. 673. Retrieved from <https://doi.org/10.2307/415022> (date of access: 05.02.2024).
9. Brown K., Miller J. (2020). *Syntax: A linguistic introduction to sentence structure*. Routledge.
10. Matchin W., Hickok G. (2020). The cortical organization of syntax. *Cerebral Cortex*, 30(3), 1481–1498.
11. Wood J., Zanuttini, (2023). R. The Syntax of English Presentatives. *Language*.
- Zilola A., Yoqubjon M. (2023). The future of global english new english the linguistic character of new english grammar. *Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences*, 2(2). 2023 209-213.13.